

## Розділ I

# ПОРТ

Містер Тенч вийшов у білу куряву вулиці, під палюче мексиканське сонце, щоб перевірити, чи не прибув його балон з етером. Грифи, що сиділи на даху, споглядали на нього зі спорохнявілою байдужістю: він ще не став падаллю. Слабке почуття обурення здригнулось у серці містера Тенча, він викорпав поламаними нігтями грудку землі з дороги і ліниво кинув її в їхній бік. Один із грифів здійнявся в повітря і, лопочучи крилами, полетів через місто: над невеличкою ринковою площею, погруддям колишнього президента, колишнього генерала, колишньої людської істоти, над двома кіосками з мінеральною водою, до ріки й моря. Там він не знайде нічого: на тому боці за падаллю полюють акули. Містер Тенч пішов через площу. Він сказав *Buenos días*\* чоловікові з рушницею, який сидів під стіною в невеликому клаптику тіні. Але це не була Англія: чоловік не промовив ані слова у відповідь, тільки злісно

провів містера Тенча поглядом, так, наче він ніколи раніше не мав нічого спільного з цим іноземцем, так, наче це не містерові Тенчу він завдячував своїми двома золотими кутніми. Стікаючи потом, містер Тенч пішов далі, до набережної, повз будівлю скарбниці, яка була колись церквою. На півдорозі він раптом забув, навіщо вийшов з дому... По склянку мінеральної води? Щось інше в цьому штаті зі сухим законом годі було дістати, хіба що пиво, однак на пиво — державна монополія, й воно дуже дороге, його п'ють хіба з особливих нагод. Огидне відчуття нудоти стиснуло шлунок — ні, мінеральна вода йому не потрібна. Авжеж, балон з етером... Пароплав уже прибув. Містер Тенч чув його переможні гудки, ще коли після обіду лежав на ліжку. Минувши перукарню і два зубних кабінети, він пройшов між складом і митницею до річки.

Річка серед бананових плантацій кволо текла до моря. «Генерал Обрегон» був пришвартований до берега, з нього розвантажували пиво — на набережній вже громадились сотні ящиків. Містер Тенч стояв у тіні митниці й думав: «Чому я тут?». Спека висушила його пам'ять. Він відхаркався і понуро сплюнув мокротиння на сонце. Тоді сів на ящик і почав чекати. Робити зараз нічого. До п'ятої ніхто до нього не прийде.

«Генерал Обрегон» був зо тридцять ярдів завдовжки. Кілька футів понищених поручнів, одна рятувальна шлюпка, дзвін на прогнилій мотузці, гасова лампа на носі — пароплав, може, й протримається два-три роки в Атлантиці, якщо не налетить на північний вітер у затоці. Тоді йому, звичайно, кінець. Зрештою, це не так уже й важливо: кожен, хто купує квиток, автоматично

\* Доброго ранку (ісп.). — Прим. перекл.

застрахований. Декілька пасажирів, спершись на поручні, стояли серед спутаних індичок і витріщались на порт — на склади, на безлюдну, розпечену сонцем вулицю з перукарнею і зубними кабінетами.

Містер Тенч почув скрип кобури позаду себе й озирнувся. На нього сердито дивився митник. Він щось сказав, але містер Тенч не розібрав його слів.

— Перепрошую? — запитав містер Тенч.

— Мої зуби, — прошамкотів митник.

— О, так, — сказав містер Тенч. — Ваші зуби. — Їх у митника не було — дантист усі повидаляв, — і тому той не міг говорити виразно. Містер Тенч знемагав від нудоти; щось із ним було негаразд — глисти, дизентерія... Він додав: — Протез майже готовий, — і пообіцяв не замислюючись: — Сьогодні увечері.

Виконати це було, ясна річ, майже нереально, але ось так і живеш, відкладаючи все на потім. Митника його відповідь задовольнила. Хтозна, може, він і забуде — зрештою, що йому ще залишається? Гроші він заплатив наперед. Так минало життя містера Тенча: спека, забудькуватість, відкладання справ на завтра, якщо вдасться — давай готівку, — за що? Він дивився на повільний плін річки: у гирлі, наче перископ, рухався плавець акули. За багато років тут сіли на міліну декілька пароплавів, і тепер вони стали підпорою річковому берегу, а їхні труби стриміли, похилившись убік, наче гармати, націлені кудись далеко, за бананові дерева і болота.

Містер Тенч подумав: «Балон з етером, ледь не забув». Нижня щелепа у нього відвисла, і він заходився похмуро рахувати пляшки *Cerveza Moctezuma*. Сто сорок

ящиків. Дванадцять на сто сорок. У роті містера Тенча зібралось густе мокротиння. Дванадцять на чотири — сорок вісім. Він промовив уголос англійською: — Диви-но, нічогенька! Тисяча двісті, тисяча шістсот вісімдесят. — Сплюнув, з млявою цікавістю розглядаючи дівчину, яка стояла на носі «Генерала Обрегона» — гарна, струнка фігура, (зазвичай вони всі такі товстухи), очі, звичайно, карі, а в роті, ясне діло, виблискує золотий зуб, але свіженька, молода... — Тисяча шістсот вісімдесят пляшок, по песо за кожно...

Хтось запитав англійською:

— Що ви сказали?

Містер Тенч усім тілом обернувся на голос.

— Ви англієць? — запитав вражено, але, побачивши кругле обличчя зі запалими щоками, наче звуглене від триденної щетини, перепитав: — Ви розмовляєте англійською?

— Так, — відповів чоловік, — трохи. Він залякло стояв у тіні — невисокий на зріст, у темному міському костюмі, вже добре зношеному, з невеликим шкіряним портфелем у руці. Під пахвою у нього стирчав якийсь роман: на обкладинці рясніли уривки якоїсь грубо намальованої любовної сцени. Чоловік промовив:

— Вибачте. Я подумав, ви щойно мені щось сказали.

Очі його були банькаті, й відчувалась у цьому чоловікові якась дивна радість, ніби він щойно відсвяткував день народження... на самоті.

Містер Тенч сплюнув і запитав:

— І що я сказав?

Він геть нічого не пам'ятав.

— Ви сказали: «Диви-но, нічогенька».

— Так? І що я мав на увазі? — містер Тенч втупив очі в безжальне небо. Там висів гриф — як спостерігач. — Що? А, мабуть, про он ту дівчину. Нечасто тут з'являються такі гарніюні. Хіба одна чи дві на рік, варті уваги.

— Вона дуже юна.

— Та ні, я без жодних намірів, — втомлено мовив містер Тенч. — Можна ж людині дивитися. Я живу тут сам п'ятнадцять років.

— Тут?

— Недалеко звідси.

Запала мовчанка. Минав час, і тінь від митниці пересунулась на кілька дюймів ближче до річки. Гриф трохи зрушився в небі, як чорна стрілка годинника.

— Ви ним припливли?

— Ні.

— Відпливаєте ним?

Маленький чоловік, здавалося, хотів ухилитися від розмови на цю тему, але потім, наче пояснення все ж було необхідне, сказав:

— Я тільки приглядаюсь. Мабуть, скоро відчалює?

— До Веракруса, — відповів містер Тенч. — За кілька годин.

— Прямим рейсом без швартувань?

— Де йому ще швартуватись? — гмикнув він. — А ви як сюди потрапили?

— На каное, — невиразно відповів незнайомець.

— Маєте тут плантацію, еге ж?

— Ні.

— Приємно чути тут англійську, — сказав містер Тенч. — Ви вивчили її у Штатах?

Незнайомець кивнув. Він був не дуже балакучий.

— Ех, усе б віддав, щоб опинитися десь там, — сказав містер Тенч. А тоді стишеним, обережним голосом запитав:

— А у вас там у портфелику не знайдеться часом, ну, знаєте... чогось випити? Інколи у людей звідти — я знав кількох — трапляється... Пару ковточків з лікувальною метою?

— У мене лише ліки, — відповів чоловік.

— Ви лікар?

Запалені очі раз у раз хитро зиркали на містера Тенча.

— Ви б радше назвали мене... шарлатаном?

— А, чудодійні ліки? Кожен виживає, як може, — відповів містер Тенч.

— А ви сьогодні відпливаєте?

— Ні, я прийшов сюди по... по... та яка різниця, по що... — Він приклав руку до шлунка і сказав:

— А чи нема у вас чогось від... ну його, от чортівня. Сам не знаю, від чого. Це все ця проклята країна. Від неї ви мене не вилікуєте. Ніхто не вилікує.

— Ви хочете повернутись додому?

— Додому? — запитав містер Тенч. — Мій дім тут. Ви знаєте, по скільки песо в Мехіко? Чотири за долар. Чотири. Боже! *Ora pro nobis*\*

— Ви католик?

\* Молися за нас (лат.). — Прим. перекл.

— Ні, звичайно, ні. Це так, до слова. Я в такі речі не вірю, — відповів той і недоречно додав: — Та й взагалі, спека.

— Гляну, де би можна було посидіти.

— Ходімо до мене, — запропонував містер Тенч. — Маю вільний гамак. До відплиття ще кілька годин, якщо ви на це хотіли подивитись.

— Я хотів зустрітись з одним чоловіком, його прізвище Лопес, — відповів незнайомець.

— О, то його вже давно розстріляли.

— Він мертвий?

— Та ж самі знаєте, як воно тут. Він ваш друг?

— Ні, ні, — поспішно заперечив чоловік. — Просто знайомий знайомого.

— Таке-то, — сказав містер Тенч. Він знову зібрав мокротиння і сплюнув на палюче сонце. — Кажуть, Лопес допомагав отим... ну, небажаним елементам, тікати. Його дівуля живе тепер із начальником поліції.

— Дівуля? Ви маєте на увазі його дочку?

— Він не був жонатий. Я кажу про дівчину, з якою він жив. — Містера Тенча на мить здивував вираз обличчя незнайомця. Він повторив: — Самі знаєте, як воно тут. — Відтак глянув на «Генерал Обрегон». — Ніврочку така. Роки за два буде, звичайно, як усі решта, товста й тупа. Боже мій, як же хочеться випити. *Ora pro nobis.*

— У мене є трохи бренді, — промовив незнайомець.

Містер Тенч різко глянув на нього:

— Де?

Чоловік зі запаленими щоками торкнувся рукою стегна — можливо, викриваючи джерело своєї дивної нервової радості. Містер Тенч схопив його за кисть.

— Обережно, — застеріг він, — не тут. — Чоловік кинув оком на килим тіні: на порожньому ящику спав навсидячки вартовий, біля нього лежала гвинтівка.

— Ходімо до мене, — запропонував містер Тенч.

— Але я хотів подивитися, — знехотя відказав маленький незнайомець, — як він відчалить.

— Та це ще не скоро, з кілька годин ще стоятиме, — знову запевнив його містер Тенч.

— Годин? Ви не помиляєтесь? На сонці дуже спекотно.

— То ходімо до мене додому.

Дім... Це слово просто позначало чотири стіни, за якими спав містер Тенч. Дому він ніколи не мав.

Вони пішли через маленьку, випалену сонцем площу, де від вогкості зеленів пам'ятник на могилі покійного генерала, а під пальмами стояли кіоски з газованими напоями.

Дім містера Тенча був, наче листівка на купі інших поштових карток: перетасуйте колоду — і зверху опиниться Ноттінгем або Метроленд, де він народився, або його період життя у Саутенді. Батько містера Тенча також був зубним лікарем. Першим спогадом Тенча був момент, коли він знайшов у кошику для паперів непотрібний зубний зліпок — грубу роззявлену беззубу пащеку з гіпсу, ніби викопні рештки неандертальця чи пітекантропа з Дорсета. Це була його улюблена іграшка, і хоча його намагалися спокусити конструкторами, але доля вирішила по-своєму. У дитинстві завжди є момент, коли відчиняються двері й впускають майбутнє. Спекотний, мокрий річковий порт і грифи лежали в кошику для паперів, а Тенч їх собі звідти дістав. Ми маємо бути вдячні за те,